

Gemeente van Christus,

Afgelopen week fietste ik een stukje langs de Zwette. Daar zag ik, tussen het riet, voor het eerst in mijn leven een schitterend vogeltje dat ik tot dan toe alleen maar uit de boeken kende: een baardmannetje. En een meter of 10 verder zowaar nóg een!

Thuisgekomen sloeg ik er meteen de "Volkomen vogelgids" van Hans Dorrestijn op na. Deze schrijver/cabaretier is naar eigen zeggen van zijn jarenlange depressieve perioden afgekomen door het kijken naar vogels. Hij kan er prachtig en zeer humoristisch over schrijven. Ik citeer een paar zinnnetjes van zijn lyrische beschrijving van het baardmannetje:

"Ook het baardmannetje is zo'n adembenemend vogeltje, als je hem in de verre kijker krijgt. Dan bekruipt je het gevoel dat het niet echt is, dat je je zoveel schoonheid maar verbeeldt. Het is een droom die helaas maar kort duurt. Een fractie van een seconde en dan duikt de droom alweer weg, dieper het riet in....een smaakvol snaveltje, als een zachtgele maiskorrel.....hij zit lekker strak in zijn vel...het heeft niks van een verenkleed, maar eerder een glad huidje: het lichtbruine huidje van een Balinese danseres....(p. 67).

En zo gaat Dorrestijn nog wel even door. Waar de meeste mensen min of meer gedachteloos aan zo'n rietvogeltje voorbij zouden gaan, wordt hij er tot in het diepst van zijn ziel door geraakt. Hij heeft geleerd om met heel bijzondere ogen te kijken naar de wereld, de natuur om hem heen. Ziet er de - soms onuitsprekelijke - schoonheid van.

Met soortgelijke ogen kijkt de dichter van psalm 104 naar de wereld om zich heen. **Hij kijkt vol verwondering . Met heilig ontzag.** En hij ziet ....Gods onuitsprekelijke aanwezigheid in heel de schepping oplichten.

Bij het voorbereiden van deze Pinksterdienst kwam ik via een verwijzing bij deze psalm terecht. We hebben er een korte bewerking van gezongen. De psalm is te lang om in een dienst als deze in zijn geheel te lezen. De schoonheid van Gods schepping én Zijn aanwezigheid daarin worden er in bezongen.

In het begin ervan zegt de dichter tegen God: "...U beweegt u op de vleugels van de wind, U maakt van de winden Uw boden, van vlammend vuur Uw dienaren." (3b-4)

God openbaart zich dus in wind en vuur. Twee karakteristieke elementen uit het Pinksterverhaal dat Lucas ons vertelt.

Het is al lange tijd een van de mooiste psalmen die ik ken, maar hier had ik blijkbaar altijd overheen gelezen. Toen ik hem nog eens helemaal doorlas, werd ik geraakt door een vers, bijna aan het einde er: "Zend Uw adem en zij (alle levende wezens, RN) worden geschapen, zo geeft U de aarde een nieuw gelaat."

God zendt zijn adem / zijn geest, - u weet dat wellicht: het hebreeuwse woord "ruach" kan beide betekenen. Zo zweeft in het begin van het scheppingsverhaal Gods geest, Gods adem over de wateren.....en dag voor dag ademt God dan alles de levensadem in. Komt door de aanwezigheid van Zijn geest alles tot leven.

En daarmee zitten we midden in de thematiek van Pinksteren: de komst van Gods heilige Geest. Dit jaar wil ik dat nu eens niet toespitsen op de figuur van Jezus van Nazareth. Maar naar aanleiding van Psalm 104 op de aanwezigheid van Gods geest in heel de schepping.

“Zend Ge uw ademtucht, uw werken ontstaan: het gelaat van de aarde vernieuwt Gij.”

Niet voor niets hebben Ida Gerhardt en Marie van der Zeyde voor hun bewerking van de psalm , die we vanochtend samen met de cantorij hebben gezongen, dit vers als refrein gekozen.

Het is de kern van wat de psalmdichter wil zeggen, als hij probeert te doen wat in feite natuurlijk onmogelijk is: in één lied de schoonheid van heel de schepping bezingen. En hoe hij daarin Gods adem/geest, God zelf aanwezig ervaart.

Hij bezingt de ontzagwekkende macht en majesteit van God, die het zonlicht als een mantel heeft omgeslagen en op de wolken door het luchtruim rijdt; op de vleugels van de wind laat Hij zich dragen. Hij, die deze aarde stevig heeft gegrondvest, die scheiding heeft gemaakt tussen land en zee, opdat het leven zou kunnen ontstaan. Die zelf als een verborgen bron aanwezig is in héél zijn schepping, een bron waaruit Hij het gras laat opschieten voor het vee en het gewas, opdat de mens dat zou kunnen bewerken.

Een schepping waarin elk levend wezen zijn eigen plek en rol heeft. En al die levende wezens bij elkaar vormen een samenhangend geheel, waarin geen enkel schepsel gemist kan worden, zonder de oorspronkelijke harmonie te verstoren.

“Kijk toch eens goed om je heen”, zo roept deze dichter jou op: kijk naar de lucht – wolken, lucht en winden wijst God spoor en loop en baan.

Kijk naar de aarde: hoe elk levend wezen zijn eigen plek heeft.

Het zelfde geldt voor de zon en de maan, de getijden, - alles heeft God in de hand. In alles is Hij zelf aanwezig. Alles ademt zijn Geest! Alles leeft dóór zijn Adem.

Kijk goed! En zie **hoe alles met elkaar verweven en verbonden is. De hele schepping als één groot levend wezen, waar Gods adem - God zelf - in - en uitgaat.**

“Ontneem hen de adem en het is met hen gedaan, dan keren ze terug tot het stof dat zij waren. Zend Uw adem en zij worden geschapen, zo geeft U de aarde een nieuw gelaat.” (29b-30)

Ook dat “terugkeren tot het stof dat we waren” hoort er dus onlosmakelijk bij. Als we “de laatste adem uitblazen.” En deze terugkeert naar God.

Als we “de geest geven”. En deze terugkeert naar God.

En iedere keer weer, steeds opnieuw, geeft God de aarde een nieuw gelaat. Elke dag opnieuw gaat Zijn schepping door.

In de boeken die ik er afgelopen week op heb nageslagen, word ik er keer op keer door collega's en geleerde theologen voor gewaarschuwd dat ik toch vooral niet de schepping mag vereenzelvigen met de Schepper. Dat deze psalmdichter dat nu juist niét doet in dit lied.

Maar ik hoor het hem eerlijk gezegd wél doen! Ik hoor en ik lees hoe hij vol verwondering, vol heilig ontzag in al die elementen van de schepping, God zelf aanwezig ziet.

Hoe in alles wat leeft de adem van God in - en uitgaat.

Hoe Gods geest in alles wat leeft zelf aanwezig is.

Ook in mij.

En ik bevind me in goed gezelschap. In een Joods commentaar lees ik wat de Baäl Shem Tov, de stichter van het Chassidisme heeft gezegd: “Wanneer je naar de wereld kijkt, kijk je naar de Schepper.” .....

En rabbi Jaäkov van Polonnoye zegt het hem na: “De Natuur, dat is de Goddelijke aanwezigheid.”

“Dat mag niet”, zegt de hoofdstroom van onze Christelijke traditie. Dat is pantheïsme. God valt niet samen met zijn schepping. Dat is pure ketterij.

Het zij zo, denk ik dan maar.

De woorden van deze psalmdichter raken mij tot in het diepst van mijn ziel.

Omdat ik het herken: hoe hij naar de wereld om hem heen kijkt. Hoe hij die ervaart, als vol van Gods aanwezigheid. Vol van Gods levenschenkende Geest.

Niet elk moment van elke dag, natuurlijk. Maar soms, even.

Het doet denken aan dat prachtige zonnelied van Franciscus van Assisi, dat helaas en om onbegrijpelijke redenen, niet meer in het nieuwe liedboek is opgenomen.

Waarin deze - misschien wel grootste - heilige "gans de creatuur" bezingt. En in alle elementen ervan zijn "broeders en zusters" herkent: broeder zon en zuster maan, broeder wind en zuster water, broeder vuur en moeder aarde, al haar vruchten, alle bloemen, alle levende wezens,- Alles wat adem heeft, love de Heer! (Ps. 150b)

En vergis je niet; denk niet dat de psalmdichter en Franciscus zich schuldig maken aan romantische dweperij en dat ze geen weet hebben van alle ellende die er óók is. De overlevering wil dat Franciscus zijn beroemde lied schrijft na een doorwaakte nacht vol pijn, door de kwalen waar hij al zo lang aan leed. En ook nog eens ernstig verzwakt door zijn vele vasten.

Hij kende uit eigen ervaring de armoede en de ellende, de melaatsheid en de pest, het onrecht waarin zo velen in zijn dagen leefden.

Hoe kun je dan toch zo'n loflied op de schepping schrijven? Hoe kan Franciscus dat? En hoe kan die psalmdichter dat?

Omdat ze in staat zijn om dóór de oppervlakte heen te kijken. Om in zekere zin dieper te zien dan andere mensen. Met andere ogen te zien. Ogen die hebben leren kijken ... vol verwondering...en heilig ontzag.

En dat is precies wat de psalmdichter hoopt te bereiken met zijn indrukwekkende lied, denk ik. Dat ook wij met zulke ogen leren zien.

En áls je ogen daarvoor open gaan, voor hoe Gods geest heel de schepping doorstróómt en bezielt, dan kun je eigenlijk niet anders dan instemmen met de psalmdichter. Dan moet je het wel samen met hem uitzingen: Prijs de Heer, mijn ziel.

Met die oproep begint en eindigt hij zijn prachtige lofzang op de schepping.

We stemmen straks op onze manier met hem in, met een mooi lied uit de Iona-traditie: Alle wûnder om ús hinne....

Alle wonderen om ons heen / komen uit Gods hand.

Wat we niet verklaren kunnen / met ons verstand:

Alle vormen, klanken, kleuren alle soorten, smaken, geuren,

Alles om ons op te fleuren / komt uit Gods hand.

God ervaren: in een zeldzaam mooi klein vogeltje, in het riet.

In het gekoer van de duiven van je achtertuin.

In de sneeuw witte wolken die door de lichtblauwe lucht drijven

In de korenbloemen, klaprozen en kamille die stralend staan te bloeien in de bermen.

In de kinderen die bloemen brengen naar Frysmastate.

In mensen die elkaar liefhebben, naar elkaar omzien.

Alles wat adem heeft, looft op zijn/haar eigen wijze de Heer.

Als je ogen er eenmaal voor open zijn gegaan.

Amen.